

Eesti Vabariigi PÕHISEADUS

EELNÕU

Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku enesemääramise kustumatul õigusel ja välja kuulutatud 24. veebruaril 1918. aastal, mis on rajatud vabadusele, õiglusele ja õigusele, mis on kaitseks sisemisele ja välistele rahule ning pankide praegustele ja tulevastele põlvetele nende ühis-kondlikkus edus ja üldises kasus, mis peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade —

võttis Eesti rahvas 1938. aastal jõustunud Põhiseaduse § 1 alusel 1992. aasta rahvahääletusel vastu järgmise Põhiseaduse.

I PEATÜKK Üldsätted

§ 1. Eesti on iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas.

Eesti iseseisvus ja sõltumatus on äärmiselt oluline ning võõrandamatu.

§ 2. Eesti riigi maa-ala, territooriumid ja õigused on lahus ja jagamatu tervik. Eesti on riiklikult korralduselt ühine riik, mille territooriumi halduslootuse sätestab seadus.

§ 3. Riigivõimu teostatakse Eesti Põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtteid ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

Seadused avaldatakse ettenähtud korras. Täitmiseks kohustuslikud saavad olla üksnes avaldatud seadused.

§ 4. Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus on korraldatud võimude lahutuse ja tasakaalustatuse põhimõtetel.

§ 5. Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik riiklik, mida tuleb kasutada säästlikult.

§ 6. Eesti riigikeel on eesti keel.

§ 7. Eesti riigivärvid on sinine, must ja valge. Riigilipu ja riigivärvide kuju sätestab seadus.

II PEATÜKK Põhiõigused, vabadused ja kohustused

§ 8. Igal lapsel, kelle vanemataks üks on Eesti kodanik, on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt.

Igaühel, kes on alalhüvitatud kaotatud Eesti kodakondsuse, on õigus selle kodakondsuse taastamisele.

Kellelki ei tohi võtta sünniga omandatud Eesti kodakondsust.

Kellelki ei tohi veendumuste pärast võtta Eesti kodakondsust.

Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ning korra sätestab Kodakondsuse seadus.

§ 9. Eesti kodanikul on kõik Põhiseaduses sätestatud õigused, vabadused ja kohustused.

§ 10. Käesolevas peatükis loetletud õigused, vabadused ja kohustused ei välista muid õigusi, vabadusi ega kohustusi, mis tulenevad Põhiseaduse mõtest või mõnelt teistelt seadustest või muudest seadustest, samuti varalised ja sotsiaalsed õigused ja kohustused.

§ 11. Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas Põhiseadusega. Rakendatavad piirangud peavad olema demokraatlikult ühisloetud ja vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust.

§ 12. Kõik on seaduse ees võrdsed, sõltumata rahvusest, rassist, nahavärvusest, soost, keelest, päritolust, usutunnistusest, poliitilisest või muudest veendumustest, samuti varalised ja sotsiaalsed seisundist.

Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalla ja diskrimineerimise õhutamise on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivallat ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.

§ 13. Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Eesti riik kaitseb oma kodanikke ka välisriikides.

Seadus kaitseb igat ühiskondlikku võimutavat õigust.

§ 14. Õigusi ja vabadusi tagatakse seaduse, võimude ja kohalike omavalitsuste kaudu.

§ 15. Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbi vaatamiseks nõuda mis tahes asjaspeetava seaduse, muu õiguskaitse või toimingute Põhiseaduse vastase tunnistamist.

Kõhus järgib Põhiseadust ja tunnistab Põhiseaduse vastaseks mis tahes seaduse, muu

hüvituse, kohutõutuse kuulutatakse avalikult, välja arvatud juhul, kui alaealise, abielupoole või kannatanu huvid nõuavad teisiti.

Igaühel on õigus tema kohta tehtud kohtu otsuse peale seadusega sätestatud korras edasi kaevata kõrgemalale kohtule.

§ 25. Igaühel on õigus talle üksikõik kelle poolt õigusevastaselt tekitatud moraalse ja ainelise kahju hüvitamisele. Hüvitamise viisi ja korra sätestab seadus.

§ 26. Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusel. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraelu sekkuda muudu, kui seadusega sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse ning teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

§ 27. Perekond rahva põlvimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all.

Abikaasad on võrdõiguslikud. Vanemad on kohustatud lapsi kasvatama ja nende eest hoolitsema.

Seadus sätestab vanemate ja laste kaitsel.

Perekond on kohustatud hoolitsema oma abivajavate liikmete eest.

§ 28. Igaühel on õigus tervise kaitsele ning riigi abile vanaduse, töövõimetuse, puuduse ja toetajakuotuse korral. Ällid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus.

Riik suudab vabatahtlikult ja omavalitsuste hooldekannet. Lasterikud pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hooli all.

§ 29. Igaühel on õigus vabalt valida tegevusala, elukutsed ja töökohta. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra.

Kedagi ei tohi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse, välja arvatud kaitseväe teenistusse või asenda- duse teenistusse, tööd nakkushaiguste leviku tõkestamiseks, loodusõnnetuste ja katastroofide korral ning tööd, mida seadus alusel ja selles sätestatud korras peab tegema süüdimõistetuna.

Riik korraldab kutsesõuetust ja abistab töölootajaid töö leidmisel.

Töötingimused on riigi kontrolli all.

Töötajate ja töövõtjate ühin- gusesse ja liitudesse kuulumine on vaba. Töötajate ja töövõtjate ühingud ja liidud võivad oma õiguste ja seaduslike hüvide eest seista vahenditega, mida seadus ei keela. Streigiõiguse kasutamise tingimused ja korra sätestab seadus.

Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.

§ 30. Ametikohtade riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes täidetakse seaduse alusel ja korras Eesti kodanikega. Koos- kõlas seadusega võib neid ametikohti erandkorras täita ka välisriigi kodanike ja kodakondsusest isikutega.

§ 31. Igaühel on õigus tegelda ettevõtlusega ning koonnuda tulundusühingutesse ja liitudesse. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra.

§ 32. Igaühel on õigus omandada või võrdset kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seadusega sätestatud juhtudel ja korras üldistes hüvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Igaühel, kelle vara on tema nõusolekuta võõrandatud, on õigus pöörduda kohtusse ning vaidlustada vara võõrandamine, hüvitust või hüvituse suurus.

Igaühel on õigus enda omandit vabalt vallandada, kasutada ja käsutada. Käsitlused sätestab seadus.

Omand kohustab. Omandit ei tohi kasutada üldiste hüvide

vastaselt.

Seadus võib sätestada vara liigid, mida tohib Eestis omandada ainult Eesti riik, tema kodanikud, kohalikud omavalitsused või mõnda liiki juriidilised isikud.

Pärimisõigus on tagatud.

§ 33. Kodu on puutumatu. Ei tohi tungida kellegi eluruumi, valdusse ega töökohta ega seda ka läbi oisida, välja arvatud seadusega sätestatud juhtudel ja korras avaliku korra, tervise või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kurjategija tabamiseks või töö väljasegitamiseks kriminaalmenetluses.

§ 34. Igaühel, kes viib seaduslikult Eestis, on õigus vabalt liikuda ja elukohta valida. Õigust vabalt liikuda võib seaduses sätestatud juhtudel ja korras piirata teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, riigikaitse hüvides, loodusõnnetuste ja katastroofide korral, nakkushaiguste leviku tõkestamiseks, looduskeskkonna kaitseks, alaealise või vaimuhaige järelevalvetele ärarohkimiseks ja kriminaalmenetluse tagamiseks.

§ 35. Igaühel on õigus lahku- da Eestist. Seda õigust võib seaduses sätestatud juhtudel ja korras piirata kohtu- ning koh- tukselise menetluse tagamiseks ja kohtuotsuse täitmiseks.

§ 36. Ühki Eesti kodaniku ei tohi Eestist välja saata ega tagistada Eestisse asumast.

Ühki Eesti kodaniku ei tohi välisriigile välja anda peale välis- ja siseministri ettenähtud lepingu ja seaduses sätestatud korra Vabariigi Valitsuse otsuse alusel. Igal väljaantaval on õigus vaidlustada väljaandmine Eesti kohtusse.

Igal eestlasel on õigus asuda Eestisse.

§ 37. Igaühel on õigus haridusele. Õppimine on kohalikest lastest seadusega määratud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppemaksuta.

Ei teha haridus kättesaadavaks, peavad riik ja kohalikud omavalitsused üll vajalikul ar- vul õppeasutusi. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muud õppeasutusi, sealhulgas erakooli.

Alaealiste laste hariduse vali- kul on otsustav sõna vanematele. Igaühel on õigus saada eesti- keelset õpetust. Õppekeele vii- hemusrahvuse õppeasutuses vali- lib õppeasutus.

Hariduse andmine on riigi ja- revalve all.

§ 38. Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad.

Ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed.

§ 39. Autoril on võõrandama tüü õigus oma loomingule. Riik kaitseb autori õigusi.

§ 40. Igaühel on südame- tunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. Kuulumine kirikutesse ja usuhingutest on vaba. Riigi- kirikut ei ole.

Igaühel on vabadus nii üksin- da kui ka koos teistega, avalik- kult või eraviisiliselt läta usu- talitust, kui see ei kahjusta avalik- korda, tervist ega kõbl- luse.

§ 41. Igaühel on õigus jääda truuks oma arvamusel ja veendumustele. Kedagi ei tohi sundida neid muutama.

Veendumuste ei saa vaban- dada õiguserikkumist.

Kedagi ei saa veendumuste pärast võtta õiguslikule vastu- se.

§ 42. Riigiasutused, kohali- kud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi Eesti kodaniku vaba tahte vastaselt kogu- da ega tallendada andmeid tema veendumuste kohta.

§ 43. Igaühel on õigus tema poolt või temale posti, telegraafi, telefoni või muul üldkasu- taval teel edastatavate sõnumite

saladusele. Erandid võib kohtu- loal teha kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses töö väljasegitamiseks seadusega sätestatud juhtudel ja korras.

§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks le- vitatavat informatsiooni.

Kõik riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ameti- isikud on kohustatud igat hinde nõudel andma seaduses säesta- tud ulatuses ja korras informatsiooni oma tegevuse kohta, väl- ja arvatud andmed, mis puudu- tavad riigi julgeolekut, kuriteo uurimist, teiste inimeste perekonna- ja eraelu, tervist ja õigusi, ärisaladust ning konfi- dentsiaalsena saadud informatsiooni.

Igaühel on õigus seaduses sä- testatud ulatuses ja korras tui- vada tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavali- tuste arhiivides hoitavate and- metega.

§ 45. Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamusel, veen- dumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükiis, pildivis või muul viisil. Seda õigust võib seadus piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vaba- duse, tervise, au ning hea nime kaitseks. Seadus võib seda õigust piirata ka riigi ja kohali- ke omavalitsuste teenistujate neile teenistuse töitu teatavaks saanud riigi- või ärisaladuse või konfidentsiaalsena saadud informatsiooni kaitseks, samuti õigusemõistmise hüvides.

Riiklikku tsensuuri ei ole.

§ 46. Igaühel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldus- te riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ameti- isikute poole. Vastamise korra sätestab seadus.

§ 47. Kõigil on õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada. Seda õigust võib seaduses sä- testatud juhtudel ja korras piira- da riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse, liikluseohutuse ja koosolekut osavõtte ohtu- se tagamiseks ning nakkushaiguste leviku tõkestamiseks.

§ 48. Igaühel on õigus koon- nuda mittetulundusühingutesse ja liitudesse. Erakondadesse võivad kuuluda ainult Eesti kodanikud.

Relvi valdavate, samuti sõja- väeliste korraldatud või sõjalisi harjutusi harastavate ühingute ja liitude loomiseks on nõutav eelneva luba, mille andmise tingimused ja korra sätestab seadus.

Keelatud on ühingud, liidud ja erakonnad, kelle eesmärgid või tegevus on suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivald- se vastuoluse või muul viisil vastuolus kriminaalvastas- tust sätestava seadusega.

Ainult kohus võib õiguserik- kumise korral ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda rahvida.

§ 49. Igaühel on õigus säilita- da oma rahvuskuulust.

§ 50. Vähemusrahvustel on õigus luua rahvuskuultuuri hüvi- des omavalitsusasutusi Vähem- usrahvuste kultuuriautonoomia seaduses sätestatud tingi- mustel ja korras.

§ 51. Igaühel on õigus pöörduda riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ameti- isikute poole eesti keeles ja saa- da eestikeelseid vastuseid.

Paikkondades, kus vähemalt pooldest põliselanikest on vähe- musrahvusest, on igatüü õigusi saada riigiasutustelt ja kohali- kelt omavalitsustelt ning nende ametiisikutelt vastuseid ka selle vähemusrahvuse keeles.

§ 52. Riigiasutuste ja kohali- ke omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel.

Paikkondades, kus elanike enamiku keel ei ole eesti keel, võivad kohalikud omavalitsus- sed seaduses sätestatud ulatuses ja korras kasutada sisemise as-

jaajamiskeelena selle paikkon- na põliselanike enamiku keelt.

Võõrkeelte, sealhulgas vähe- musrahvuse keelte kasutamise riigiasutuses ning kohtu- ja kohtuotsuste menetluses sätestab seadus.

§ 53. Igaüks on kohustatud sästama elu- ja looduskeskkon- da ning hüvitama tema poolt keskkonnale tekitatud kahju. Hüvitamise korra sätestab seadus.

§ 54. Eesti kodaniku kohus on olla ustav põhiseaduslikule korra- le ning kaitsta Eesti iseseis- vust.

Kui muud vahendid ei leidu, on iga Eesti kodanik õigus osutada põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele omaalgatuslikult vastupanu.

§ 55. Eestis viibivad teiste riiki- de kodanikud ja kodakondsuseta isikud on kohustatud järgi- ma Eesti põhiseadusliku korra.

§ 56. Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul on võrdset Eesti kodaniku- kuga Põhiseaduses sätestatud õigused, vabadused ja kohustus- ted, välja arvatud need, mis Põhiseaduse kohaselt on ainult Eesti kodaniku. Seadus võib kitsendada välisriikide kodanike ja kodakondsuseta isikute poliitilise tegevuse vabadust ja õigust kuuluda mõnda liiki ühendustesse (§-d 45, 47 ja 48), õigust valida tegevusala, töökohta ja elukutsel (§ 29 lg.1), õigust tegelda ettevõtlusega ja koonnuda tulundusühingute ühendustesse (§ 31), õigust omandada teatud liiki vara (§ 32 lg.4), õigust riikliku- le abile (§-d 28 lg.1 ja 29 lg.3) ning õigust saada informatsiooni (§ 44 lg. 2 ja 3).

III PEATÜKK Rahvas

§ 57. Kõrgeimat riigivõimu teostab rahvas hääleõiguslike kodanike kaudu:

- 1) Riigikogu valimisega;
- 2) rahvahääletusega;
- 3) hääleõiguslikele Eesti kodanike, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks.

Hääleõiguslike ei ole Eesti kodanik, kes on kohtu poolt tunnistatud teovõimetuks.

§ 59. Seadusega võib piirata nende Eesti kodanike osavõttu hääletamisest, kes on kohtu poolt süüdi mõistetud ja kannavad karistust kinnipidamiskoh- tades

IV PEATÜKK Riigikogu

§ 60. Seadusandlik võim kuulub Riigikogule.

§ 61. Riigikogu on sada üks liiget. Riigikogu liikmed valitakse vabadel valimistel pro- portionaalsuse põhimõtte alusel. Hääletamine on üldine, ühetalane, otsene ja salajane.

Riigikogusse võib kandideerida iga vähemalt kaheksa ühe aastane hääleõiguslik Eesti kodanik.

Riigikogu korralised valimise toimuvad märtsikuu esimesel pühapäeval neljandal aastal, mis järgneb Riigikogu eelmise valimise aastale. Riigikogu korralised valimised kuuluta- takse välja vähemalt üheksa- kümmend päeva enne valimis- päeva.

Riigikogu erakorralised valimise toimuvad Põhiseaduse §-des 91, 99, 107 ja 121 ette- nähtud juhtudel varicmalt kakskümmend ja hiljemalt neliküm- mend päeva pärast valimiste väljakuulutamist.

Riigikogu valimise korra sä- testab Riigikogu valimise seadus.

§ 62. Riigikogu liikmete voli- tused algavad valimistulemuste väljakuulutamise päevast. Su- mat päevast lõpevad Riigikogu eelmise koosseisu liikmete voli- tused.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU OTSUS

Põhiseaduse eelnõu ja põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõu rahvahääletusele esitamise kohta

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsustab:

1. Pida da vajalikuks viia 1992. aasta maikuu läbi Eesti Vabariigi põhiseaduse eelnõu ja põhiseadu- se rakendamise seaduse eelnõu rahvahääletus.
2. Ülemnõukogu Presiidiumil esitada Ülemnõukogule 70. istun- gupäeval eelnõu põhiseaduse rahvahääletuse läbiviimise korra ja rahvahääletuse päeva määrami- se kohta.
3. Avaldada Põhiseaduse Assam- bleel poolt Ülemnõukogule

Teha Põhiseaduse Assambleele ülesandeks jätkata tööd põhiseadu- se eelnõuga, arutades saajuteks läbi ka Ülemnõukogu saadiku poolt 67. istungipäeval põhiseaduse eelnõu kohta tehtud märkused ja ettepanekud. Põhiseaduse eelnõu läbitõttud tekst esitada Ülemnõu- kogule 1992. aasta 13. aprilliks.

Ülemnõukogu Presiidiumil esitada Ülemnõukogule 70. istun- gupäeval eelnõu põhiseaduse rahvahääletuse läbiviimise korra ja rahvahääletuse päeva määrami- se kohta.

Eesti Vabariigi Justiitsministe- riumil korraldada põhiseaduse ra- kendamise seaduse eelnõu ja Põhiseaduse Assamblee poolt rahva-

hääletusele pakutava täiendava eelnõu juriidiline ekspertis, esitades selle tulemused ja oma- pooled ettepanekud Ülemnõuko- gule 1992. aasta 13. aprilliks.

2. Ülemnõukogu Presiidiumil esitada Ülemnõukogule 70. istun- gupäeval eelnõu põhiseaduse rahvahääletuse läbiviimise korra ja rahvahääletuse päeva määrami- se kohta.

3. Avaldada Põhiseaduse Assam- bleel poolt Ülemnõukogule

estatud põhiseaduse eelnõu ja põhiseaduse rakendamise seaduse eelnõu tekstid ning Ülemnõukogu poolt moodustatud juristide eks- pertgrupi alternatiivettepanekud ajalehes "Rahva Hääle" ja "Es- tonia" ühe nädala jooksul, arva- tes käesoleva otsuse vastuvõimi- sest.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees A. RÜUTEL

Tallinnas, 19. märtsil 1992

Riigikogu liige annab enne oma kohustuste täitmisele asumist ametivanale jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhi- seaduslikule korrale.

§ 63. Riigikogu liige ei ole seotud mandaadiga ega kanno õiguslikku vastutust hääleta- miste ja poliitiliste avalduste eest, mis ta on teinud Riigiko- gus või selle organites.

§ 64. Riigikogu liige ei tohi olla üheski muus riigiametis.

Riigikogu liige on oma voli- tuste ajaks vabastatud kaitse- väeteenistusest.

Riigikogu liikme volitused peatuvad tema nimetamisel Vabariigi Valitsuse liikmeks ja taustuvad tema vabastamisel valitsuse liikme kohustest.

Riigikogu liikme volitusel lõ- pevad enne tähtaega:

- 1) tema asumisega mõnda teise riigiametisse;
- 2) tema süüdi mõistva kohtuotsuse jõustumisel;
- 3) kui ta astub seaduses ette- nähtud korras tagasi;
- 4) kui Riigikohus on otsusta- nud, et ta on kestvalt võimetu oma ülesandete täitmisel;
- 5) tema surma korral.

Riigikogu liikme volitusel peatuvad võimused enne tähtaega: 1) tema asumisega mõnda teise riigiametisse; 2) tema süüdi mõistva kohtuotsuse jõustumisel; 3) kui ta astub seaduses ette- nähtud korras tagasi; 4) kui Riigikohus on otsusta- nud, et ta on kestvalt võimetu oma ülesandete täitmisel; 5) tema surma korral.

Riigikogu liikme volitusel peatuvad võimused enne tähtaega: 1) tema asumisega mõnda teise riigiametisse; 2) tema süüdi mõistva kohtuotsuse jõustumisel; 3) kui ta astub seaduses ette- nähtud korras tagasi; 4) kui Riigikohus on otsusta- nud, et ta on kestvalt võimetu oma ülesandete täitmisel; 5) tema surma korral.

susta kahekolmandikulise hää- teenusena teisti.

Hääletamine Riigikogus on avalik. Salajas hääletamist korraldatakse Põhiseaduses või Riigikogu kodukorra seaduses ettenähtud juhtudel ainult ameti- isikute valimisel või nimeta- misel.

§ 75. Riigikogu aktid võetak- se vastu poolthääle enamuse- ga, kui Põhiseadus ei näe ette teisiti.

§ 76. Riigikogu liikmetel on õigus pöörduda arupärimisega Vabariigi Valitsuse ja tema liikmete, Eesti Panga nõukogu esimehe, Eesti Panga preside- di, riigikontrolöri, õiguskantsle- ri ja kaitseväe juhataja või ülemjuhataja poole.

Arupärimisele tuleb vastata Riigikogu istungil kahekümne istungipäeva jooksul.

§ 77. Riigikogu liikme lastu ning piirangud muu töötu- samisel sätestab seadus, mida tohib muuta Riigikogu järgmise koosseisu kohta.

§ 78. Riigikogu liige on puu- tumatu. Teda saab kriminaal- vastutusele võtta ainult õigus- kantsleri ettepanekul Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul.

V PEATÜKK Vabariigi President

§ 79. Vabariigi President on Eesti riigipea.

§ 80. Vabariigi President:

- 1) esindab Eesti Vabariiki rahvusvahelises suhtlemises;
- 2) nimetab ja kutsus tagasi Vabariigi Valitsuse ettepanekul Eesti Vabariigi diplomaatilised esindajad ning võtab vastu Eestisse akrediteeritud diplomaat- ilise esindajate volikirjad;
- 3) kuulutab välja Riigikogu korralised valimised ja vasta- valt Põhiseaduse §-dele 91, 99, 107 ja 121 Riigikogu erakorra- lised valimised;
- 4) kutsus kokku Riigikogu uue koosseisu vastavalt Põhi- seaduse §-le 68 ja avab selle esimese istungi;
- 5) teeb Riigikogu esimehele ettepaneku Riigikogu erakorra- lise istungjärgu kokkukuutami- seks vastavalt Põhiseaduse §-le 70;
- 6) kuulutab välja seadused vastavalt Põhiseaduse §-dele 107 ja 109 ning kirjutab alla rati- ficatsioonikirjadele;
- 7) annab seadusi vastavalt Põhiseaduse §-dele 114 ja 112;
- 8) määrab peaministri kandida- didaadi vastavalt Põhiseaduse §-le 91;
- 9) nimetab peaministri ettepa- nekul ametisse ja vabastab ametist ministrid;
- 10) teeb Riigikogule ettepa- nekud sõjaseisukorra, mobiil- satsiooni ja demobilisatsiooni ning vastavalt Põhiseaduse §-le 131 erakorralise seisukorra väljakuulutamiseks;
- 11) nimetab Eesti Panga nõu- kogu ettepanekul ametisse Eesti Panga presideinti;
- 12) nimetab Riigikohtu ette- panekul kohtunikku;
- 13) nimetab ja vabastab ametist Vabariigi Valitsuse ja kai- seväe juhataja ettepanekul kai- seväe juhtkonna;
- 14) annab riiklikke auutasusi, sõjaväelise ja diplomaatilise au- tasmeid;
- 15) on Eesti riigikaitse kõrgeim juht;
- 16) teeb Riigikogule ettepa- nekud sõjaseisukorra, mobiil- satsiooni ja demobilisatsiooni ning vastavalt Põhiseaduse §-le 131 erakorralise seisukorra väljakuulutamiseks;
- 17) kuulutab Eesti vastu suunatud agressiooni korral välja sõjaseisukorra ja mobilisatsioo- ni ning nimetab ametisse kai- seväe ülemjuhataja vastavalt Põhiseaduse §-le 130;
- 18) valibast süüdimõistetuid nende palvel aruandmise korras karistuse kandmisest või kergendab karistust;
- 19) algatab õiguskantsleri kri- minaalvastutusele võtmise vasta- valt Põhiseaduse §-le 147.
- § 81. Vabariigi Presideodi va- rabrahvi neljandas lõikes sästa- tud juhul valimiskogu.

Vabariigi Presideodi kandida- didaadi ülesandmise õigus on vähemalt viiendikul Riigikogu koosseisu nõudmisel.

§ 71. Riigikogu valib oma liikmete hulgas Riigikogu esi- mehe ja kaks aseesimeest, kes korraldavad Riigikogu tööd vastavalt Riigikogu kodukorra seadusele ja Riigikogu töökorra seadusele.

§ 72. Riigikogu on otsustus- võimeline, kui korralisel istun- gul on kohal vähemalt veerand ja erakorralisel istungil vähe- malt pool koosseisust.

§ 73. Riigikogu moodustab komisjone.

Riigikogu liikmetel on õigus ühineda fraktsioonideks.

Komisjonide ja fraktsioonide moodustamine korra ning õigu- sed sätestab seadus.

§ 74. Riigikogu istungid on avalikud, kui Riigikogu ei ot-

JÄRG PÕRDEL

